

מכון מניטו

כי מציון – פרשת שלח

דבר תורה שכתב הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו)

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי

צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, בלה בל אנג', ידידיה ונגרובר, ואיתי קולין (ה"ע – הערת העורכים)

חטא המרגלים

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ (במדבר יג, לא).

אמר רבי חנינא בר פפא: דבר גדול דיברו מרגלים באותה שעה: "כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ", אל תִּקְרִי מִמֶּנּוּ אלא מִמֶּנּוּ. כביכול אפילו בעל הבית (רש"י: אדון העולם) אינו יכול להוציא כליו משם (רש"י: אם הפקידם שם).

כלומר, הטענה איננה שהערכים שכבשו את ארץ ישראל חזקים מאיתנו, אלא **שזכותם המוסרית** עולה על זכותנו על הארץ.⁴ ולפי טענה זו, מה יועילו האותות והמופתים שנעשו עד כה אם הפולש לארץ עדיין נמצא כאן?

הארץ המובטחת

יהודים רבים התרגלו במהלך הגלות לכנות את מולדת העברים בשם **הארץ המובטחת**, ככל הנראה כתוצאה מספיגה מתמשכת של מנטליות גלותית. אולם התורה מדברת על "הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כז, יב).⁵ הארץ **נתונה** לנו; היא מולדתנו. היחס הנפשי והמדיני לארץ 'מובטחת' שונה במהותו מהיחס אל **ארץ אבות** – אבודה, אך בלתי נשכחת.

נראה שהגיע הזמן לבידור נוקב. מה מושך את היהודים לארץ ישראל: התיירות? הארכיאולוגיה? העלייה לרגל לארץ הקודש?

נראה כי עָמְנוּ – לפעמים בתמימות, לפעמים בצניעות – חוזר על אותם שלים דרמטיים שהתורה מספרת עליהם, וכאשר אנחנו קוראים במקורותינו על הזלזול שמפגינים כלפי ארץ חמדה⁶ אלה אשר מעלים אותה על נס כ'אידיאל', יש מקום לתהות: אולי מה שקורה לנו הוא פשוט תוצאה של 'מידה כנגד מידה'?

איך הגענו למצב בו אנו רואים את עצמנו כזרים בביתנו? אולי הדבר אירע לנו מפני שזמן ארוך כל כך הרגשנו 'בבית', כשהיינו רק גולים בארץ לא לנו...

הגיע הזמן לחזור ולקרוא את התנ"ך!

"אנשים" אלה הם עשרת המרגלים שנשלחו בידי משה לתור את הארץ, יחד עם כלב ויהושע. בפסוק זה הם משיבים לכלב שטען נגדם: "עָלָה נַעֲלָה וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ (=את הארץ) כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ" (שם, ל). התורה מכנה אותם בשם **אנשים** ובכך מציינת את חשיבותם, כדברי רש"י על הפסוק "כָּלֶם אֲנָשִׁים רָאִשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָמָּה" (שם, ג): "כל **אנשים** שבמקרא לשון חשיבות. ואותה שעה כשרים היו".

וכאן נשאלת השאלה: כיצד אנשים כאלה ("כָּלֶם נְשִׂיא בָהֶם"),¹ אשר נבחרו אישית על ידי משה, יכלו לבגוד בצורה כזאת בשליחותם, לזרוע בעם ייאוש עמוק ובכך לגרום למותם של ישראל במדבר? סיפור המרגלים, כמו אירועים רבים אחרים שפקדו את דור יוצאי מצרים – אותו דור שהפך בסופו של דבר ל'דור המדבר' – היה נשאר בגדר תעלומה אלמלא הייתה לנו אפשרות להבין אותו לאור אירועים דומים המתרחשים בימינו. יחסם של חלקים מהעם היהודי כלפי ארץ ישראל – כולל חלק מההנהגה הפוליטית של מדינת ישראל – הוא יחס דרערכי הזהה ליחסו של דור המרגלים לארץ: "הארץ היא אכן כמו שקב"ה תיאר לנו אותה בהבטחתו,² אבל...".

וכן להיפך: מה שקרה אז, מאיר בצורה חריפה את אשר קורה היום,³ את השערורייה המתרחשת נגד עניינינו. **אותם האנשים** אשר היו ממשחריי הארץ – הם אלו אשר מתכוננים ביודעין למסור אותה לאויבינו. "באותה שעה (בעת השחרור), כשרים היו..."

כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ

לֹא נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ (במדבר יג, לא).

כביכול כלפי מעלה אמרו (רש"י שם).

לפי הפשט, פירוש המילה "מִמֶּנּוּ" בפסוק שלפנינו הוא: "מאיתנו" – העם הכנעני חזק יותר מאיתנו. אך ניתן להבין את המילה גם כגוף שלישי יחיד, כלומר: העם הכנעני חָזָק הוּא 'מִמֶּנּוּ' – מן הקב"ה. מקור דברי רש"י בגמרא במסכת סוטה (לה, א):

⁴ טיעון זה עמד ביסוד התעמולה של אמצעי התקשורת הישראליים כדי להצדיק את הדמורליזציה ואת התבוסתנות שהתלוו ל'תהליך אוסלו' (הערה של מניטו).
⁵ עיין גם ויקרא כה, ב; דברים כז, א; שם, טו; ועוד.
⁶ מלשון הפסוק: "וַיִּמָּאֲסוּ בְּאֶרֶץ חֲמֹדָה" (תהלים קו, כד).

¹ במדבר יג, ב.
² "וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הָיְתָה" (שם, כז).
³ הדברים נכתבו בשנת תשנ"ד, בתקופת הסכמי אוסלו.